

Ärende: VN/20873/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta sosiaali- ja terveystalalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

FDUV tackar för möjligheten att ge utlåtande om förslaget till ändring av 3 § i statsrådets förordning om finansiering av föreningar och stiftelser inom social- och hälsovården. FDUV är en riksomfattande intresseorganisation för svenskspråkiga personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning (IF) och deras anhöriga. Till förbundet hör tio lokala DUV-föreningar bestående av personer med IF och deras anhöriga samt Steg för Steg, föreningen för och med svenskspråkiga personer med intellektuell funktionsnedsättning. FDUV arbetar för jämlika levnadsvillkor, delaktighet, tillgänglig information och fungerande stöd på svenska.

Inledningsvis anser vi att det i specialmotiveringarna behöver förtydligas vilken betydelse de understödsriterier som publicerats i juni 2026 har. Ansökningsprocessen för statsunderstöd behöver vara tydlig och eftersom kriterierna till viss del kan anses vara motstridiga med förslaget till 3 § i förordningens behöver det i specialmotiveringarna konstateras att kriterierna inte kan tillämpas bindande i tjänstemannaberedningen förrän förordningen har trätt i kraft.

Rättslig grund

FDUV betonar att eventuella förändringar i förordningen måste göras inom ramen för grundlagen, språklagen, diskrimineringslagen, principerna för god förvaltning och Finlands internationella människorättsförpliktelser. Grundlagen trygger jämlikhet och förbjuder särbehandling utan godtagbart skäl bland annat på grund av språk, hälsotillstånd och funktionsnedsättning. Grundlagen trygger också rätten att använda finska och svenska hos myndigheter och förpliktar det allmänna att tillgodose den finskspråkiga och svenskspråkiga befolkningens samhällseliga behov enligt lika grunder. Svenskspråkiga personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning tillhör flera minoriteter samtidigt, vilket innebär att det ofta behövs särlösningar för att tillmötesgå deras behov.

Vidare följer av grundlagen att det allmänna ska trygga de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD) förutsätter att personer med funktionsnedsättning och de organisationer som representerar dem involveras i beredning, genomförande och uppföljning av beslut som gäller dem. Detta förutsätter att organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning har faktiska möjligheter och tillräckliga resurser att delta i samhälleligt påverkansarbete, erfarenhetsinsamling, rådgivning och intressebevakning.

Påverkansarbete är en central del av att främja social välfärd, hälsa och rättigheter

FDUV anser att formuleringen ”tyngdpunkten i den verksamhet som ansökan om understöd gäller på konkret, mötande kundarbete samt på verksamhet som minskar ojämlikhet, ökar delaktighet och stärker människors resurser” (3 § 2 mom. 1) i utkastet till förordningen är bra.

Dock är specialmotiveringarna (på finska) skrivna så att verksamhet som är nödvändig för att uppnå syftet kan uteslutas. Inom funktionshinderområdet handlar organisationernas uppdrag inte enbart om enskilda aktiviteter och evenemang, utan också om att synliggöra strukturella brister, samla erfarenhetsbaserad kunskap, föra målgruppens röst vidare och stärka människors möjlighet att förstå och använda sina rättigheter.

Svenskspråkiga personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning tillhör flera minoriteter samtidigt, bland annat en språkminoritet och en funktionshinderminoritet. Dessa personer p.g.a. sin funktionsnedsättning sällan kan delta i de allmänna påverkanskanalerna såsom ungdoms-, äldre- och funktionshinderråd eller i medborgarpaneler som Voxit-diskussioner och elektroniska enkäter. Som dubbelminoritet fångas de sällan upp i nationell forskning om välfärd och hälsa. De riskerar att falla mellan olika ansvarsområden när beslut fattas utifrån en allmän bild av befolkningen, en allmän bild av personer med funktionsnedsättning eller en allmän bild av den svenskspråkiga befolkningen. Om denna dubbelminoritetsställning inte beaktas i beredning, statistik, konsekvensbedömningar och finansieringsbeslut kan beslut som formellt är neutrala få en faktisk missgynnande effekt. I praktiken leder det till att en grupp som redan har svårt att göra sin röst hörd får ännu svagare möjligheter att vara delaktiga i sin vardag och att deras sociala välfärd och hälsa riskeras försämrats ytterligare.

Även om det är förståeligt att statsmakten vill prioritera direkt mötande verksamhet kan man inte bortse från att kontinuerlig omvärldsbevakning, påverkansarbete, erfarenhetsinsamling samt informationsspridning är nödvändig för att de grundläggande fri- och rättigheterna ska kunna förverkligas i praktiken för sårbara grupper som svenskspråkiga personer med intellektuell funktionsnedsättning. Det blir motsägelsefullt om understödssystemet förutsätter djup och aktuell målgruppskunskap, men inte erkänner de arbetsformer som krävs för att samla in, analysera och föra vidare denna kunskap om dubbelminoriteternas livsvillkor. Det är genom sådant arbete organisationen, och i förlängningen det offentliga, får information om dubbelminoritetens levnadsvillkor och upplevelse av delaktighet i samhället.

FDUV anser därför att specialmotiveringarna behöver kompletteras så att påverkansarbete, rådgivning, expertarbete, kommunikation, informationsspridning och samordning kan vara understödsberättigad verksamhet när de främjar social välfärd, hälsa, delaktighet, jämlikhet eller tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna för sårbara grupper.

Begreppet överlappande verksamhet behöver förtydligas

I 3 § 2 mom. 3 punkten beskrivs det hur parallell och överlappande verksamhet kan påverka möjligheten till understöd. Tyvärr finns det ingen tydlig definition av vad som avses med parallell eller överlappande verksamhet, vilket ökar risken för tolkningar som inte beaktar till exempel dubbelminoriteter,

FDUV anser att begreppet överlappning behöver användas med stor försiktighet i understödsprövningen. För svenskspråkiga personer med intellektuell funktionsnedsättning och deras anhöriga är språk, tillgänglighet, funktionshinderspecifik sakkunskap och förtroende centrala delar av själva stödet. Finsk- och svenskspråkig verksamhet kan därför inte betraktas som överlappande, vilket behöver konstateras i motiveringarna.

Dubbelminoriteten behöver beaktas gällande deltagarantal och skäligen kostnader

Gällande 3§ 4 konstaterar vi att bedömningen om hur verksamheten når ut inte enbart kan räknas i stora deltagarantal. Den svenskspråkiga dubbelminoriteten personer med intellektuell funktionsnedsättning är en liten, stödbehövande målgrupp bosatt på ett stort geografiskt område. Verksamheten behöver vara anpassad just för dessa personers behov vilket sätter begränsningar till exempel gällande gruppstorlek, utrymmen och avstånd. Bedömningen behöver således också omfatta hur utsatt målgruppen är, hur svårt den har att få sina rättigheter tillgodosedda, vilket stödbehov gruppen har och vilken kunskap som krävs för att verksamheten ska vara trygg, tillgänglig och svara på målgruppens behov.

I 3 § 2 mom. 5 punkten konstateras att kostnaderna för understödd verksamhet ska vara skäligen och motiverade i förhållande till kraven på verksamheten. Detta är en bra formulering, men i specialmotiveringarna bör beaktas att kostnaderna för verksamhet för dubbelminoriteter utspridda på stora geografiska områden är dyrare att ordna än för större målgrupper.

Avslutande synpunkter

Även om organisationerna tillskrivs en viktig roll i lagstiftning, civilsamhällsstrategin och i festtal ser vi att de pågående nedskärningarna och den politiska diskussionen vittnar om stor okunskap om organisationernas arbete samt otydliga förväntningar, vilket i sin tur skapar turbulens och osäkerhet inom ett område som berör många i sårbar ställning. Vi efterlyser en konsekvensbedömning av vad

halveringen av statsunderstöden till social- och hälsovårdssektorn kommer att leda till, också ur språkligt perspektiv. Vidare önskar vi tydlighet gällande vilken roll civilsamhällsorganisationer som FDUV förväntas ha framöver.

FDUV anser att statsunderstöden till social- och hälsovårdsorganisationerna måste trygga ett livskraftigt civilsamhälle som kan komplettera det offentliga, synliggöra missförhållanden och stärka rättigheterna för människor i utsatt ställning. För svenskspråkiga personer med intellektuell funktionsnedsättning är organisationernas arbete ofta den enda vägen till tillgänglig information, samordnat stöd, kamratgemenskap och en starkare röst i samhällsdebatten. FDUV efterlyser vidare en saklig debatt gällande social- och hälsovårdsorganisationernas roll i det finländska samhället. I stället för att skapa motsättningar bör den offentliga debatten handla om att stärka människors framtidstro och förtroendet för det finländska välfärdssamhället.

Tallberg-Hahtela Annette
FDUV

Andersson-Sihvonen Peggy
FDUV rf